

PROTOPOPIATUL ORTODOX SIGHIȘOARA LA SFÂRȘITUL SEC. AL XVIII-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SEC. AL XIX-LEA

Gheorghe Drăgan

Spre deosebire de românii din comitatele maghiare, românii din scaunele săsești („Pământul Crăiesc”, „Fundus Regius”) au avut o situație ceva mai bună, fiind în general oameni liberi, deși nu aveau dreptul de a deține proprietăți sau imobile (jelerii). În această zonă, cea mai mare parte a comunităților românești erau formate din mici localități agro- pastorale (cătune) situate geografic în acea „silva Blachorum et Bissenorumf”, menționată în Bula de aur a sașilor (Andreanum), dată de Andrei al II-lea, în 1224, pădure localizată de Șerban Papacostea în zona numită, în săsește, „under dem Wald”¹. Este vorba de masivul păduros aflat la sud de Târnava Mare care pornește din apropierea Munților Perșani la est și ajunge până la Sibiu la vest.

În această zonă de păduri și pășuni, situată în general pe cumpăna apelor dintre Valea Târnavei Mari și Valea Hârțibaciului, cercetările arheologice au pus în evidență urme de sate dispărute precum și existența unor toponime și hidronime cu bază slavo - romanică sau românească ceea ce dovedește o realitate demografică foarte veche, astăzi fiind uitată². Din această zonă cu relief mai înalt (600m altitudine medie), este probabil să fi pornit majoritatea populației românești, care s-a așezat în zonele mai joase treptat, începând din secolul XV-XVI, la marginea orașelor și satelor săsești.

Cea mai veche mențiune documentară privind prezența românilor pe teritoriul scaunului Sighișoara este foarte târzie și se referă la românii din satul Daneș. Recensământul din 1488 arată că aici erau 38 de gospodării, o școală, 3 ciurdari, o moară și trei case pustiite. La 1596 erau 90 de gospodării, pentru ca în anul 1609, în urma devastărilor făcute de generalul Basta, să rămână 7 gospodării. Dezastrele provocate în războaiele din secolul al XVII-lea, au dus satul în situația de a rămâne în anul 1663 cu numai „trei gospodării și jumătate”. În consecință, Magistratul din Sighișoara a decis ca între anii 1663 - 1668, să li se acorde mai multor familii de români liberi din zonă, încetățenire pe teritoriul satului Daneș și să se procedeze la reîmpărțirea hotarului. La recensământul scaunului din 1671 s-a precizat că existau la Daneș: „șapte cetățeni sași, 28 de cetățeni români, un jeler sas și trei văduve”³. Statutul Daneșului, aprobat de Magistratul Sighișoarei, stabilea la 1680 că în fruntea

1 Gheorghe Baltag, *Sighișoara, Schasburg, Segesvar*; Editura Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2004, p. 140.

2 *Idem*, *Sighișoara înainte de Sighișoara*, Editura Oscar Print, București, 2000, p. 247-255.

3 G. Nussbacher, *Din cronici și hrisoave. Contribuții la istoria Transilvaniei*, București, 1987, p. 129-130.

localității să fie ales un sfat format din 8 germani și 8 români, urmând ca primarul să fie totdeauna un german. Acesta a fost cel mai vechi statut al unui sat care consfințea o situație unică (după opinia noastră), întrucât românii din Daneș deveneau cetățeni și proprietari egali în drepturi cu sașii, beneficiind de toate privilegiile și libertățile garantate numai pentru aceștia pe teritoriul Universității Săsești.

Pe teritoriul orașului Sighișoara au existat mici așezări românești în Evul Mediu, situate în afara zidurilor („extra muros”). Românii din aceste așezări (cătune) nu aveau dreptul de a deține proprietăți sau case și nu aveau dreptul de a intra în zona fortificată a orașului decât în zile de târg. Cea mai veche comunitate de la Sighișoara este cea din cartierul Cornești. Tradiția săsească admite că această comunitate rurală de la marginea de vest a orașului ar fi existat acolo „poate chiar de la 1650”⁴. De remarcat faptul că toponimul „Cornești” nu are corespondent german, sașii utilizând termenul românesc în grafie germană: „Kornesch”. De aici s-a ajuns la ipoteza că această așezare ar putea fi mai veche. O altă zonă în care se presupune că ar fi existat o așezare românească este în partea de sud-est (strada Avram Iancu, Alexandru cel Bun și Visarion Roman). Analiza formei și sistemului de parcelare a pus în evidență „proprietăți de formă rotundă sau ovală care reprezintă probabil resturile unor ocoale mai vechi și ar putea să aibă o vechime considerabilă”⁵.

Alți autori precizează că în secolul al XVII-lea, la marginea orașului ar fi existat: „32 de gospodării românești dincolo de Târnavă, 8 gospodării deasupra Judecătoriei (pe „Galtbergh”), 39 gospodării dincolo de strada Șaeșului, 20 desupra străzii Baiergasse, 5 în Grund, 4 în Venchi și 64 de alte gospodării în locuri neprecizate, în total 172 de gospodării românești”⁶.

Majoritatea românilor din jurul orașului au fost maieri și păstori până în secolul al XIX-lea, neavând drept de proprietate, deținând terenuri în folosință temporală sau în arendă, pentru care plăteau impozit direct orașului.

Problema Pământului Crăiesc a fost în atenția Curții vieneze, astfel, în urma reorganizării administrative (1795-1804) Universitatea Săsească își menține vechile privilegii. Populația trăia în comunități proprii și mixte cu sașii. Românii le-a fost barat accesul la funcțiile publice, nu au obținut cetățenie în orașe și încă nu puteau să învețe meserii. Conform legilor în vigoare, nu era admisă șerbia. Românii prestau numai publice și plăteau contribuții bănești și în natură magistratelor orașenești și districtuale. În schimb, pe unele domenii dobândite de Universitatea Săsească, și de unele orașe ca Sibiu, Brașov, Bistrița prin dani regești, locuitorii români sunt supuși la obligații iobăgești. „Situația tăranimii de pe pământul Crăiesc era mult mai favorabilă

4 E. Dubowy, *Sighișoara un oraș medieval*, București, 1957, p.141.

5 xxx, *Atlasul istoric al orașelor din România. Seria C Transilvania*, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 5.

6 M. Kroner, *Geschichtliche Entwicklung*, in *Schassburg, Bild einer siebenburgischen Stadt*, Heillbrom, p. 75-118, 102-103.

în comparație cu statutul țărănimii dependente de restul Transilvaniei, ceea ce reflectă în gradul sporit de libertate, în prosperitatea economică și în strânsă legătură cu aceasta, prin cristalizarea mai timpurie și manifestarea cu vigoare a conștiinței proprii individualității, a drepturilor care le incubă în virtutea numărului lor și a sarcinilor publice purtate în proporția acestui număr preponderent față de conlocuitorii lor de pe Pământul Crăiesc”⁷.

În secolul al XVIII-lea s-au manifestat pe „fundus regius” două tendințe: patriciatul săsesc deținea funcțiile politice și economice, avea un rol dominant; este presat de sistemul fiscal austriac (riguros), ceea ce duce la agravarea obligațiilor locuitorilor români, manifestându-se tendințe de iobăgire, ca în comitate. Negustorii și meșteșugarii români sunt opriți, se încercă îngrădirea accesului românilor din restul Principatului în Pământul Crăiesc. La mijlocul secolului al XVIII-lea se încearcă alungarea, în unele părți, a locuitorilor români de pe pământul lor. Cea de-a doua tendință este rezistența comunităților românești la presiunile sașilor, exemplu dat de comunitățile din Șcheii Brașovului, Rodna, Săliște, Tâlmăciu, Rășinari, Sadu, Poplaca, Șibot etc. În 1791 Universitatea Săsească solicită reprezentanților juristicțiilor să aducă din arhivele proprii documente ca să răspundă la Supplex. Dintre scaunele săsești „Sighișoara s-a pronunțat pentru menținerea stării de fapt existente în 1790, păstrându-se pozițiile dobândite de români până atunci, dar neacceptându-se extinderea lor în continuare”⁸. Același punct de vedere l-au împărtășit Mediașul și Sebeșul, în schimb Brașovul s-a opus. Deși reglementarea din 1804 stipula participarea românilor în cadrul adunărilor jurisdicționale, totuși sașii pun piedici accesului românilor la funcții. Din acesată cauză, comunitățile urbane românești nu reușesc să pătrundă în oficiile politico-administrative. Nu este concludent, nu este cert, dacă sunt români funcționarii Matei Bartolomeu, protocolist la 1787 și Mihai Greavu - jude între 1796 - 1800⁹. Totuși, liderii vecinătăților românești, reușesc în secolul al XIX-lea să organizeze acțiuni revendicative mai ample după 1817, disputele fiind prezente în întreaga perioadă până la 1848.

De-a lungul istoriei au existat multe puncte de convergență între interesele românilor și sașilor din sudul Transilvaniei, însă raporturile dintre români și sași nu trebuie idealizate. Victor Jinga a sintetizat cel mai bine natura acestor relații: „Nu s-ar putea vorbi despre existența unor relații strânse și continue între români și sași. Deosebiri de rasă, limbă și credință, deosebiri economice și sociale, raporturile diferite cu oficialitatea, precum și modurile diferite de viață, nu au putut avantaja dezvoltarea relațiilor dintre cele două nemuri ale Transilvaniei. Românii și sașii au

7 Ladislau Gyémant, *Mișcarea națională a românilor din Transilvania între anii 1790-1848*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 238.

8 *Ibidem*, p. 241.

9 Remus Câmpean, *Elitele românești din Transilvania veacului al XVIII-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, p. 312.

trăit unii lângă alții, dar nu unii cu alții”¹⁰.

În continuare, vom prezenta situația statistică a românilor din zona Sighișoara, pe baza conscripțiilor și recensămintelor oficiale și confesionale din secolele XVIII - XIX, analizând evoluția Bisericii Ortodoxe din zona respectivă, din punct de vedere material, economic și cultural. La începutul secolului al XVIII-lea a avut loc unirea unei părți din români ortodocși cu Biserica Catolică. Ca urmare, între anii 1701-1761 Biserica Ortodoxă este desființată din punct de vedere oficial. Datorită situației materiale ceva mai bune a românilor din sudul Transilvaniei, rezistența ortodoxă se va afirma aici prin mișcările lui Visarion Sarai (1747) și Sofronie din Cioara (1758 - 1761), la acesta s-a adăugat influența din Țara Românească și opoziția sașilor față de unirea cu Biserica Catolică. Rezultatul a fost numirea episcopului sârb de Buda Dionisie Nonacovici (1761-1767) ca episcop pentru românii ortodocși din Transilvania.

Din „Conscripția confesională pe arhidiaconate a locuitorilor români din Principatul Transilvaniei” din 1733, a episcopului unit Ioan Inochentie Micu reiese următoarea situație a românilor din zona Sighișoarei¹¹.

Deși este o conscripție confesională, se impun câteva observații. În primul rând, în arhidiaconatul Coloniensis toți preoții sunt trecuți ca uniți împreună cu credincioșii. Au biserici, case parohiale, terenuri arabile și fânașuri. Această situație nu se întâlnește decât la trei sate (Prod, Felța și Iacobeni). Nu există neuniți. Toate satele sunt mixte, români și sași, cu excepția Crișului care este românesc. Spre deosebire de acest arhidiaconat, în arhidiaconatul Țichindial situația este total diferită, deoarece are un număr mai mare de sate și de credincioși și o suprafață mult mai mare. Ca și dincolo, cuprinde o parte din zona Sighișoarei și satele din zona Odorheiului Secuiesc. Aici sunt sate mixte de români și sași sau cu secui. Cele mai multe sate sunt în zona Odorheiului, deși un număr mic de români sunt prezenți aici. Aici cei mai mulți preoți sunt neuniți (1) față de numărul mic (2) al preoților uniți. Preoții neuniți nu sunt trecuți cu numele de cei neuniți. Au biserică, case parohiale, terenuri arabile și fânașuri. Deși numărul satelor este mare, românii sunt prezenți în satele mixte cu secuii și sașii, dar în număr foarte mic. Sate românești sunt 4: Albești, Feleag, Vidacut și Zoltan, restul fiind mixte. Sunt sate cu biserici, dar fără preoți (Șapartoc și Zoltan), iar numărul caselor parohiale este mic(5).

„Conscripția parohiilor și parohilor din Principatul Transilvaniei” a episcopului unit Petru Pavel Aron din 1750 prezintă situația următoare pentru zona Sighișoarei și a Odorheiului¹².

Zona Sighișoarei, în Conscripția lui Petru Pavel Aron, la 1750 față de cea a lui Inochentie Micu, suferă modificări. Astfel, unele sate sunt trecute la scaunul Mediaș

10 Victor Jinga, *Problemele fundamentale ale Transilvaniei, II*, Brașov, 1945, p. 75.

11 Costin Feneșan, *Izvoare de demografie istorică, Transilvania, sec. XVIII*, București, I-II, 1986, p. 95-213.

12 *Ibidem*, p. 256-309.

(Daneș, Laslea, Seleuș) sau la comitatul Alba. Din punct de vedere numeric, populația în zona analizată a crescut. Sunt foarte puține sate cu neuniți (6), celelalte fiind înscrise ca unite. De asemenea, în puține sate preoții au pământ (4): Albești, Vânători, Zoltan și Feleag; în majoritatea nu au pământ. Există mai multe biserici (față de 1733) și case parohiale. Surprinzător este faptul că majoritatea satelor sunt înscrise ca unite față de Conscriptia lui Micu. Acum au fost înscrși și cantorii.

După numirea episcopului sârb de Buda Dionisie Nonacovici (1761 - 1767) ca episcop pentru românii din Transilvania, a fost reînființată Biserica Ortodoxă de aici. Cu acest prilej a avut loc din ordinul autorităților austriece, „Conscriptia generalului baron Nicolae von Bucow”, între anii 1761 - 1762¹³.

Pentru zona Sighișoarei, situația românilor se prezenta după cum urmează. În scaunul Sighișoara a fost înscris un singur preot unit la Daneș, neexistând nici o familie unită. Toate localitățile cuprinse sunt neunite, cele mai mari fiind Sighișoara și Daneș. Exista o singură biserică neunită la Daneș, fără preot. De remarcat că Sighișoara este comunitatea neunită cea mai numeroasă.

Rezultatele conscriptiei din scaunul Odorhei, prezintă următoarea situație. Nici aici nu existau preoți neuniți. În schimb, numărul familiilor neunite este mai mare de cât cel al familiilor unite, trecând peste jumătate (60%). În aceeași proporție au fost și bisericile. Spre deosebire de scaunul Sighișoara, neuniții sunt în proporție de 60% mai mulți față de uniți. Parohiile cele mai importante sunt: Porumbenii Mari și Bodogaia de Jos.

În comitatul Alba Superioară numărul preoților uniți (26) este mai mare decât cel al neuniților (11). Nu aceeași situație o întâlnim la numărul familiilor unite (139) care este mai mic față de numărul familiilor neunite (1333). Situația este în favoarea uniților și în ceea ce privește numărul bisericilor (12) față de uniți (4).

În toate cele trei unități administrativ-teritoriale, preoții au puțin teren agricol (agricol și fânaț). De asemenea, aproape toți preoții au case parohiale. Cu excepția scaunului Sighișoara, aproape în fiecare localitate sunt preoți uniți și familii unite, chiar dacă majoritatea sunt neuniți și în cea mai parte nu au preot.

În concluzie, se observă că cei mai mulți preoți s-au declarat uniți, în schimb majoritatea credincioșilor sunt neuniți. Din punct de vedere economic preoții uniți și neuniți au o stare materială precară.

„Conscriptia Eparhiei legii grecești neunite din Ardeal” din anul 1766 ne oferă situația ortodocșilor din zona Sighișoarei, pe protopopiate¹⁴. Deși Conscriptia din 1766 este pe criterii confesionale, păstrând rezervele de rigoare ne oferă o imagine a situației numerice a românilor ortodocși scaunele Sighișoara, Odorhei și comitatul Albei de Sus, zonă în care se va constitui Protopopiatul ortodox Sighișoara. Românii ortodocși din Scaunul Sighișoarei aparțineau de Protopopiatul de la Grânari (Mucundorf), pe când

¹³ *Ibidem*, p. 313-374.

¹⁴ *Ibidem*, p. 376-411.

cei din Scaunul Odorhei aveau propriul protopopiat. La sfârșitul secolului al XVIII-lea se vor constitui un protopopiat la Sighișoara care cuprinde și zona Odorheiului și unul la Paloș, în Comitatul Alba de Sus.

Sighișoara era „oraș liber regesc” de pe „fundus regius”, de acest scaun aparțineau 16 localități, dintre care erau: un oraș, un târg și 14 sate. Recensământul efectuat în timpul lui Iosif al II-lea, între anii 1784 - 1787, considerat de specialiști ca fiind primul recensământ modern, ne arată că Scaunul Sighișoarei avea o populație de 24615 locuitori¹⁵. Populația cea mai numeroasă era la sate, românii locuind cu predilecție în mediul rural.

Primul protopop al Sighișoarei găsit în documente era Ștefan Mundran, el era preot în Sighișoara, conform Șematismului din acel an¹⁶. Ștefan Mundran este protopop între anii 1787 - 1794. Dacă în conscripțiile din 1762 și 1766, Sighișoara avea o comunitate ortodoxă destul de numeroasă, dar nu avea nici un preot și nici biserică, depinzând de preoții satelor vecine (Daneș, Șapartoc), existența unui preot, ba chiar a unui protopopiat la 1787, poate fi o consecință a edictelor de concivilitate și de toleranță date de împăratul Iosif al II-lea în 1781. Prin edictul de concivilitate se acorda dreptul de cetățenie și de proprietate în orașele și satele de pe „*fundus regius*” (Pământul Crăiesc). Se acorda pentru toți locuitorii indiferent de apartenența națională. Au fost anulate privilegiile medievale ale sașilor, dreptul exclusiv asupra proprietății și a indigenatului în localitățile săsești. Deși nobilimea maghiară și sașii l-au contestat și atacat, edictul a „zguduit temelii administrației săsești”, iar constituția transilvană se afla formal în vigoare. Iosif al II-lea a văzut în acest demers primul pas pentru crearea unei *națiuni transilvane* care să ducă la desființarea antagonismului dintre națiunile și grupările etnice care trăiau în Marele Principat¹⁷.

Edictul de toleranță acorda libertate religioasă, contruirea de biserici fără aprobarea Curții, exercitarea cultului și în localitățile în care era interzis, nimeni nu mai era obligat să se convertească la religia catolică, în cazul căsătoriilor mixte: fetele treceau în religia mamei, iar băieții în religia tatălui, cu excepția cazului în care tatăl aparținea unei religii recepte și mama era ortodoxă, copii, indiferent de sex treceau în religia tatălui. Preoții catolici nu mai asistau cu sila muribunzii sau condamnații la moarte, se permitea accesul preoților religiei respective; catolicii, care nu aveau o sută de familii, într-o comunitate, și dispuneau de mijloace pentru biserică și școli, erau liberi să meargă la alte școli și biserici; cei care aveau mai mult de o sută de familii, puteau să-și construiască biserici și școli, iar pentru cei care părăseau biserica unită se făcea o instrucție de șase săptămâni.

15 Toader Nicoară, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680-1800)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p23.

16 *Șematismul Transilvaniei, 1787*, p. 156.

17 Angelika Schaser, *Reformele iosefine în Transilvania și urmările lor în viața socială*, Editura Hora, Sibiu, 2000, p. 48.

Prin acest edict, biserica se afla sub „supravegherea severă” a statului, s-a creat o „toleranță generală, care a inclus biserica ortodoxă, fără ca aceasta să fie pusă pe picior de egalitate cu cele patru religii recepte”¹⁸.

Atât edictul de concivilitate cât și cel de toleranță au avut pentru românii ortodocși consecințe pozitive. Deși românii locuiau, în secolul al XVIII-lea, în suburbiile orașelor săsești și după 1781 îi găsim tot aici, vom observa că au reușit să-și construiască biserici și școli în intervalul de timp de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, în pofida faptului că lucrau pentru sași ca maieri, căruțași, zilieri, grădinari și ciobani și a faptului că sașii s-au opus stabilirii lor în interiorul orașelor. De exemplu, în 1786, Magistratul sighișorean a refuzat unui evreu dreptul de a cumpăra o casă în oraș¹⁹.

Între anii 1786 - 1804 protopopiatul a fost condus de către Teodor Delbea²⁰. Interesant este faptul că în anul 1800 apare în Șematism ca protopop la Daneș, ca apoi în anul 1804, reședința protopopului să revină la Sighișoara.

O situație mai clară a Protopopiatului ortodox Sighișoara ne oferă Conscripția din 1805. Protopop la Sighișoara era Ștefan Bălaș (1804). Protopopiatul său cuprindea zona scaunului Sighișoara și cercului superior al Comitatului Odorhei. Conscripția ne oferă informații despre împărțire în parohii (matere și filii) a protopopiatelor, numele preoților, anul și locul hirotonirii, numărul de familii, situația economică, anul construirii bisericii, începând de la 1784. Spre deosebire de secolul anterior, situația românilor ortodocși din zona Sighișoarei a evoluat la începutul secolului al XIX-lea. Situația lor se prezenta, în 1805, după cum urmează:

1. Sighișoara (parohie materă):

- 340 familii;
- o biserică construită în 1788;
- protopop Ștefan Bălaș, hirotonit în 1775 (Transilvania);
- preot Mihai Drăghici, hirotonit în 1790 (Transilvania);
- nu are pământ;
- filie Seleușul Mare (30 familii).

2. Daneș:

- 169 familii;
- o biserică (nu este trecut anul);
- preot Teodor Delbea, hirotonit în 1761 (Valahia);
- teren arabil (13 câble) și fânaț (2 care și jumătate).

3. Archita (parohie materă):

- 58 familii;
- nu are biserică;

18 *Ibidem*, p. 79-81.

19 *Ibidem*, p. 87.

20 *Șematism, 1796, 1804*, p. 156-160.

- preot Ioan Toma, hirotonit în 1791 (Transilvania);
- nu are pământ;
- filii: - Beia - 36 familii;
 - Rodeș - 18 familii;
 - Bunești - 35 familii.

4. Daia (parohie materă):

- 83 de familii;
- o biserică;
- nu este trecut anul construirii;
- preot Ilesie Gherman, hirotonit în 1785 (Transilvania);
- teren arabil (3 câble) și fânaț (3 care);
- filie: - Saschiz - 70 familii.

5. Brădeni:

- 98 familii;
- o biserică;
- nu este trecut anul construcției;
- teren arabil (o câblă și jumătate) și fânaț (2 care);
- preot Ilie Medrea, hirotonit în 1781 (Petrești);
- filie: - Netuș - 60 familii.

6. Laslea:

- 78 de familii;
- o biserică;
- nu este trecut anul construirii;
- teren arabil (12 câble) și fânaț (4 care);
- preot Ioan Tătar, hirotonit în 1802 (Arad);
- filii: - Hoghilag - 44 familii;
 - Prod - 28 familii.

7. Apold (Trappold):

- 99 de familii;
- o biserică;
- preot Lazăr Brendur, hirotonit în 1780 (Buda).

8. Eliseni:

- 38 de familii;
- o biserică;
- preot Teodor Man, hirotonit în 1799 (Buda);
- filii: - Jacodul Unguresc - 22 familii;
 - Șoimușul Mare - 22 familii;
 - Roana - 3 familii;
 - Andreași - 7 familii;
 - Vețca - 12 familii;

- Vidacut - 9 familii;
- Șoimușul Mic - 5 familii.

9. Bodegaia de Jos:

- 16 familii;
- o biserică;
- preot Mihail Boiu, hirotonit în 1779 (Buda);
- teren arabil (o jumătate de câblă);
- filii: - Geoagiu - 3 familii;
 - Avrămești - 8 familii;
 - Timafalău - 4 familii;
 - Secuieii Noi - 13 familii.

10. Porumbenii Mari:

- 66 familii;
- o biserică;
- preot Ionașcu Petruț, hirotonit în 1772 (Transilvania);
- filii: - Mugeni - 12 familii;
 - Dârjiu - 32 familii;
 - Ulieș - 12 familii;
 - Aluniș - 8 familii;
 - Mujna - 9 familii;
 - Daia - 4 familii;
 - Crăciunel - 4 familii;
 - Ocland - 5 familii;
 - Sânpaul - 4 familii;
 - Orășeni - 4 familii;
 - Betești - 10 familii;
 - Porumbenii Mici - 4 familii;
 - Mărtiniș - 3 familii.

11. Vârghiș:

- 37 familii;
- filii: - Brăduț - 4 familii;
 - Filia - 14 familii;
 - Bățanii Mici - 6 familii;
 - Herculian - 12 familii;
 - Tilișoara - 3 familii;
 - Bățanii Mari - 13 familii;
 - Biborțeni - 8 familii.

În Protopopiatul ortodox al Sighișoarei, la 1805, existau:

a. în scaunul Sighișoarei:

- 1348 familii;

- 6 biserici;
- 8 preoți;
- teren arabil (291/2) și fânaț (111/2 care).

b. în cercul superior al scaunului Odorhei:

- 463 familii;
- 3 biserici;
- 4 preoți;
- teren arabil (o jumătate de câblă).

Trebuie remarcat următorul aspect, în scaunul Sighișoara numărul familiilor românești ortodoxe a crescut, iar în scaunul Odorhei a scăzut. Parohii matere cu biserici sunt Eliseni, Bodogaia de Jos, Porumbenii Mari și Vârghiș care au multe filii. La terenuri și venituri se observă precaritatea Bisericii Ortodoxe, mai ales în zona Odorheiului.

Populația românească urbană din zona Sighișoarei între anii 1838-1839 era în localitățile: Sighișoara (1742), Saschiz (427), Odorhei (94) și Cristurul Secuiesc (20)²¹. De remarcat că la Odorhei numărul românilor a scăzut. Îl întâlnim pe fostul protopop din Daneș, Teodor Delbea, preot în aceeași localitate.

După moartea lui Ștefan Bălaș, protopopiatul este condus de preotul Ilie Medrea din Brădeni (Hendorf), în perioada 1818 - 1833, între 1838 - 1845, de preotul Nicolae Iliovici din Daneș și între 1845 - 1891, de preotul Zaharie Boiu din Sighișoara²².

În Sighișoara, românii s-au constituit în vecinătăți, își aleg fruntași proprii, în pofida dificultăților din partea Magistratului. Românii locuiau în suburbii: Cornești, Cătunul Viilor, Golberich, și în cătunele Venchi, Angofa, Bendorf, Rora și Aurel Vlaicu.

Conscripția oficială din 1850 a populației românești de pe Pământul Crăiesc pentru scaunul Sighișoara ne arată prezența ei în fiecare sat (8254).

1. Apold - 336	15. Merghindeal - 329
2. Archita - 310	16. Meșendorf - 104
3. Beia - 179	17. Netuș - 92
4. Bunești - 238	18. Noul Român - 168
5. Bungard - 545	19. Noiștat - 116
6. Cloașterf - 52	20. Prod - 54
7. Criț - 102	21. Roadeș - 158
8. Daia - 303	22. Saschiz - 427
9. Daneș - 1015	23. Seleuș - 128
10. Fișer - 105	24. Seliștat - 222

21 Eugen Gagy de Eted, *Regulatio Diocesis Transilvaniae anno 1805, Transilvania*, nr. 2, februarie. martie, an XLII, 1911, P. 170, nr. 3 mai-iunie, an XLII, 1911, p. 266-281.

22 Pr. Ioan Boian, *Istoricul Protopopiatului Ortodox Român Sighișoara*, Sighișoara, 2000, Anexe, p. XIV-XV.

11. Hoghilag - 102
12. Iacobeni - 137
13. Laslea - 196
14. Măieruș - 390

25. Sighișoara - 1742
26. Șaeș - 250
27. Vulcan - 464

Total: 8254 români

În concluzie din datele prezentate mai sus reiese situația precară din punct de vedere economic, social și cultural a românilor din zona Sighișoarei în sec. XVIII-XIX. Doar în Sighișoara și în câteva sate există case parohiale și terenuri arabile și fânațe pentru biserică. Bisericile din piatră, acoperite cu țiglă sunt construite după 1781. Trebuie remarcată dificultatea cu care românii și-au construit biserici din piatră, case parohiale sau școli. Anii de construcție sunt în majoritatea cazurilor la începutul sec. al XIX-lea. Lipsiți de posibilități materiale, slaba organizare spirituală, nerecunoașterea drepturilor politice de către celelalte națiuni din Transilvania, românii, după recunoașterea de către stat, se vor afirma în ridicarea și îmbunătățirea vieții economice, culturale și spirituale în sec. al XIX-lea.

THE ORTHODOX DISTRICT OF THE ARCHPRIEST AT THE END OF THE 18TH CENTURY AND THE BEGINING OF THE 19TH CENTURY

(Summary)

Unlike the Romanians from the Hungarian counties, those in the Transylvanian Saxon seats ("The Royal Land", „Fundus Regius”) had a little better status being in general free people, although they didn't own any properties or houses ("jelerii”).

During the Middle Ages there existed small Romanian settlements on the territory of Sighisoara town. They were placed outside the walls ("extramuros”). The Romanians belonging those settlements weren't allowed to own any properties or houses and they couldn't enter the fortified area of the town excepting the market days. Most of the Romanians living around the town were free peasants and shepherds until the 19th century, having no right to own any properties. They owned only lands for temporary use or rented ones and had to pay direct taxes to the town.

In this study I have investigated, analysed and explained the static data concerning the evolution of the Orthodox Romanians living in and around Sighisoara and Odorheiul Secuiesc from the point of view of the development of religions organisation at the end o the 18th century and the beginning of the 19th century. My study is based on the confessional conscriptions between the 18th and 19th century.

In conclusion, from the present study results the precarious economic, social and cultural situation of the Romanians from and around Sighisoara and some villages around it there vicarages, tillable lands and hayfields for the church. The churches made of stone and tiled roofs are built after 1781. It must be noticed how hard it was for the Romanians to built churches with stone walls, vicarages or schools. The building years were in most cases at the beginning of the 19th century. The back of material, a weak spiritual may of organisation, not being recognized their political rights by the other nations from Transylvania make to raise and improve their economic, cultural and spiritual life in the 19th century, after being recognized by the state.